

صوفی و شعر

بو طبقای شعر صوفیانه در عثمانی

نوشتۀ

محمود ارول قلیج

برگردان

داود وفایی

انتشارات اطلاعات

تهران - ۱۴۰۱

Kilic, Mahmut Erol

قلیچ، محمود اورول، ۱۹۶۱م -

سرشناسه:

عنوان و نام پدیدآور: صوفی و شعر: بوطیقای شعر صوفیانه در عثمانی / نوشته محمود اورول قلیچ؛

برگردان داود وفایی

مشخصات نشر:

تهران: اطلاعات، ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری:

۲۰۴ ص.:

شابک:

978-600-435-187-4

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

عنوان اصلی: Süfi ve şiir: Osmanlı tasavvuf şiirinin poetikası, c2004

یادداشت:

بوطیقای شعر صوفیانه در عثمانی

عنوان دیگر:

شعر عرفانی ترکی - تاریخ و نقد

موضوع:

Sufi poetry, Turkish - History and criticism

موضوع:

وفایی، داود، ۱۳۴۰ - مترجم

شناسه افزوده:

مؤسسه اطلاعات

شناسه افزوده:

RI ۲۲

رده بندی کنگره:

۱۰۴۳۵۱۰۴۰۸

رده بندی دیویی:

۸۸۶۳۵۷۱

شماره کتابشناسی ملی:

www.ketab.ir

انتشارات اطلاعات

تهران: خیابان میرداماد، خیابان دکتر مصدق، روزنامه اطلاعات، شماره پستی ۱۵۴۹۹۵۳۱۱۱

تلفن: ۲۹۹۹۳۴۵۵-۶ تلفن دفتر توزیع و فروش: ۲۹۹۹۳۲۴۲

فروشگاه مرکزی: بزرگراه حقانی، روبروی ایستگاه مترو، ساختمان روزنامه اطلاعات، تلفن ۲۹۹۹۳۶۸۶

فروشگاه شماره (۱): خیابان انقلاب اسلامی، روبروی دانشگاه تهران، تلفن: ۶۶۴۶۰۷۳۴

صوفی و شعر

ترجمه داود وفایی

نوشته محمود آرول قلیچ

طراح جلد: رضا گنجی

صفحه آرا: زهره حلوانی

حروف نگاری، چاپ و صحافی: مؤسسه اطلاعات

چاپ اول: ۱۴۰۱

شمارگان: ۵۲۵ نسخه

قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-435-187-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۵-۱۸۷-۴

Printed in Iran

همه حقوق چاپ و نشر با عا، ناشد محفوظ است.

فهرست

- ۹..... سخن مترجم
- ۱۱..... مقدمه نویسنده بر ترجمه فارسی
- ۱۵..... مقدمه
- ۲۳..... بخش اول: مقدمه کلی
- ۴۰..... جهان‌بینی صوفیانه و شعر عثمانی
- ۵۱..... شاعران و شیوخ؛ نماد انسان کامل در شعر
- ۵۳..... شیخ اکبر و شاعر عثمانی
- ۷۳..... مولانا و شاعر عثمانی
- ۸۵..... یونس امره و شاعر عثمانی
- ۸۹..... شاعران عثمانی و مکتب‌های عرفانی
- ۹۵..... بخش دوم: تصوف و تحلیل مفهومی شعر عثمانی
- ۹۵..... تصوف و تحلیل مفهومی شعر عثمانی
- ۱۰۵..... تصوف؛ چیستی شعر و کیستی شاعر در عثمانی
- ۱۱۸..... مخاطب شعر صوفیانه کیست؟

- ۱۲۵..... تصوف و ماهیت شعر عثمانی
- ۱۳۵..... تصوف و پیوند شعر و آهنگ و موسیقی در عثمانی
- ۱۴۳..... شعر غیر قدسی و تغییر شکل سمبولیسم صوفیانه
- ۱۵۴..... اتمام سخن، پایان شعر، و تصوف
- ۱۶۱..... بخش سوم: بوطیقای شعر جهانی و شعر صوفیانه عثمانی
- ۱۶۹..... بخش چهارم: عشق سرچشمه معرفت است
- ۱۹۳..... کتاب‌شناسی

سخن مترجم

از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر یادگاری که در این گنبد دوار بماند
عرفان و تصوف در جامعه عثمانی از ریشه‌های مستحکمی برخوردار
بوده است. صوفیان که ظهور و بروز بیرونی آنها در نهاد خانقاه و جریان
فراگیر طریقت‌ها تبلور می‌یافت ادبیات خاصی داشتند و با تولید متون
فراوان نظم و نثر در گسترش فرهنگ دینی در مناطق تحت سیطره عثمانی
نقش بسزایی ایفا کرده‌اند. «ادبیات دیوان» در امپراتوری مقتدر عثمانی
عنوان گونه‌ای از متون نظم و نثر ادبی بود که به‌ویژه از فرهنگ ایرانی
تأثیر می‌گرفت. فارسی در آن دوران، زبانی فاخر به‌شمار می‌رفت و اقشار
مختلف جامعه در رقابت برای یادگیری آن بودند. برخی از پادشاهان
عثمانی چون سلطان سلیم سوم و محمد فاتح به فارسی شعر می‌گفته‌اند.
«ادبیات دیوان» و حضور فرهنگ ایرانی در زوایای مختلف جامعه ترکیه،
همچنان از قابلیت بررسی‌های گسترده و تدوین رساله‌های مستقل دربارهٔ
آن برخوردار بوده و هست. شاعران عثمانی صرف‌نظر از تعلق خاطرشان
به عرفان همواره تلاش می‌کردند شیوه بزرگان ادب فارسی همچون حافظ

و سعدی و مولانا را نصب‌العین خود قرار دهند. در بخش‌های مختلفی از سرزمین عثمانی به تقلید از گلستان سعدی بلبستان‌ها نوشتند، شرح‌های ارزشمندی بر اشعار حافظ نگاشتند و حلقه‌های مثنوی‌خوانی تشکیل دادند. محمود ارول قلیچ از عرفان‌پژوهان شناخته شده امروز ترکیه در پژوهش مفصلی که به صورت کتاب حاضر درآمده، در صدد تبیین آبخور اصلی شعر صوفیانه در سرزمین پهناور عثمانی و ارزیابی نحوه و میزان تأثیرپذیری شاعران صوفی عثمانی است. او به‌طور مشخص از سه شخصیت عرفانی: ابن عربی، مولانا، و یونس امره نام می‌برد و نقش آنها را در شکل‌گیری شعر صوفیانه با ذکر نمونه‌هایی روشن می‌کند. طبق روایت نویسنده، ابن عربی ۷ سال از عمر خویش را در مطبه و ۳ سال را نیز در قونیه سپری کرده است. صدرالدین قونوی و داود قیصری از نمایندگان متقدم آرای شیخ اکبر در آناتولی بوده‌اند. مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، ملای روم بخش اعظم زندگانی خود را در قونیه به‌سر برد و با خلق آثاری چون مثنوی معنوی و دیوان شمس نام خود را جاودانه نمود؛ و یونس امره شاعری مردمی است که اشعار ساده و بی‌تکلفش حتی لایه‌های زیرین جامعه را تحت تأثیر قرار می‌داد.

از آثار دکتر قلیچ که به‌تازگی تصدی بخش فرهنگی سازمان همکاری اسلامی را برعهده گرفته تاکنون چهار کتاب به زبان فارسی ترجمه و منتشر شده است و کتاب حاضر پنجمین خواهد بود. مترجم امیدوار است با ترجمه کتاب «صوفی و شعر» گام دیگری برای شناخت بیشتر دو ملت مسلمان ایران و ترکیه برداشته باشد. تجربه نشان داده است مردم این دو کشور به‌رغم فراز و نشیب‌هایی که در ارتباطات سیاسی داشته‌اند در زمینه‌های ماندگار فرهنگی همچنان نیازمند شناخت بیشتر از یکدیگر هستند.

وما توفیقی الا بالله

داود وفايي